

kerhed, naar Forholdet er det, at der kun er 1/2 Aars Opsigelse. Man vil da aldrig være sikker paa — idet der ved Landbruget altid maa arbejdes paa længere Sigt —, at Resultaterne af det, der bliver nedlagt i Jorden, i Bygningerne og i hele Driften, kommer den til gode, der har bragt Ofrene for de Fremskridt, der nu maatte finde Sted. Og Hensigten med at indføre de 8 Aars Lejemaal er altsaa at skabe større Tryghed og Sikkerhed for de Lejehusmænd, der har deres Hovedindtægt ved Driften af saadanne Landbrug. Men jeg tør antage, at der ogsaa vil være Enighed om, at det ikke har været Hensigten med denne Lov, at den skulde virke som Straffelov for de Arbejdsgivere paa Landet, der har opført Boliger for deres faste Arbejdskraft og oven i Købet har vist saa megen Forstaaelse af de Kaar, hvorunder Arbejdere paa Landet lever, at de til disse Boliger har henlagt et mindre Jordareal, som den paagældende Arbejder og hans Familie kunde nyde godt af. Det forekommer mig ganske klart, at de Arbejdsgivere paa Landet — hvad enten det er større eller mellemstore Landbrug, her er Tale om —, der har tillagt saadanne Arbejderboliger et begrænset Areal udover den Havelod, der sædvanlig findes, i Virkeligheden har gjort noget meget fortjenstfuldt. Det vil ikke være rigtigt, om man ved Lovgivningsbestemmelser tager disse Boliger fra de paagældende Landbrug, medens de Arbejdsgivere, som ikke har tillagt Husene nogen Jord, fremdeles beholder disse Boliger og kan fortsætte det hidtidige Forhold, uden at Loven kommer til Anvendelse overfor dem.

I det hele taget maa jeg mene, at det er heldigt, at det i Landbruget er saa almindeligt, at der opføres Boliger for den faste Arbejdskraft; det er noget godt, som Lovgivningsmagten ikke skal søge at hindre eller berede Vanskeligheder i Fremtiden. Jeg tror at turde sige, at det vilde være i høj Grad ønskeligt, om der indenfor andre Erhverv — navnlig de Erhverv, som har det store Antal Lønarbejdere, de industrielle Erhverv — var en lignende Interesse for at opføre Arbejderboliger. Jeg vil ikke sige, at det er paakrævet ved Lovbestemmelser at paabyde noget saadant, men i en Tid, hvor Stat og Kommune ofrer saa meget for at skaffe Boliger, ikke mindst til de mange Arbejdere i Byerne, der findes samlede om disse Erhverv, kan det dog ikke anses for helt udelukket, at man kunde finde, at de paagældende Erhverv har en økonomisk Forpligtelse i saa Henseende, som de hidtil — ikke alle, men dog en stor Del — har

unddraget sig. Jeg nævner dette her, fordi det forekommer mig, at det vilde være farligt, om man ved Lovgivningsbestemmelser vilde straffe de Arbejdsgivere, som virkelig har tilvejebragt gode Boliger for deres Arbejdskraft, medens man ikke paalægger Virksomheder, der beskæftiger Hundreder, ja, flere Hundreder Arbejdere, nogen som helst Forpligtelse til at tilvejebringe Boliger for disse mange Arbejderfamilier.

Vanskeligheden ved hele dette Spørgsmaal — og jeg indrømmer, det er et vanskeligt Spørgsmaal — er at skelne mellem, hvor man staar overfor en Tjenestebolig, og hvor man staar overfor et selvstændigt Lejehusmandsbrug, hvor Hovedvægten maa lægges paa, om den paagældende Mand lever af Husmandsbruget, selv om han naturligvis har Lov til — og dette Forhold skal være denne Lovgivning ganske uvedkommende — at gaa paa Arbejde og fortjene en Del ved at arbejde for andre. Vanskeligheden ligger i at trække denne Skillelinie, og det forekommer mig — og jeg haaber, at jeg i denne Henseende kan paaregne Tilslutning fra alle Sider —, at det, der maa være Opgaven med nærværende Lovforslag, er at trække den Skillelinie paa saa retfærdig, rimelig og billig Maade, som det nu en Gang lader sig gøre, saaledes at der hverken begaas Uret overfor den ene eller den anden Part, hverken overfor Ejær eller Lejer, Arbejdsgiver eller Arbejder. Jeg haaber, at Lovforslaget i den Form, hvori det her fremsættes, maa vise sig i dets § 14 at træffe den rette Skillelinie. Men jeg indrømmer, at selv om man skriver Loven nok saa godt — og den kan ikke skrives for godt i denne Henseende, fordi det i Virkeligheden er vigtige Interesser for de paagældende, det her drejer sig om —, maa det dog i mange Tilfælde til syvende og sidst være et Skøn, der bliver det afgørende, et Skøn, der udøves af Mænd, der ser objektivt paa Sagen og har Forstaaelse af dens Betydning for de vedkommende. Jeg tror ikke, det lader sig gøre at skrive en saadan Lov saadan, at man kan følge den og gaa frem efter den som efter en Lineal. Derfor har jeg, samtidig med at jeg igennem Lovforslagets § 14 foreslaar en Ændring af den hidtil gældende Lovs § 28, i det foreliggende Lovforslags § 1 stillet Forslag om at ændre den nugældende Lovs § 17, idet det her foreslaas, at der oprettes Amtskommissioner for hvert Amt, og at disse Amtskommissioners Afgørelse kan appelleres — ikke til Landbrugsministeriet, men til en Kommission, der er fælles for hele Landet, og som altsaa maa sammensættes — hvad der er gjort nærmere Rede for i Lovforslaget — saaledes, at man